

11. B Ö L Ü M

Sınır Mental Kapasite Olgularının Hukuki Yönden Toplumsal Farkedilebilirlik Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Hakan KAR¹
Halis DOKGÖZ²
Nursel GAMSIZ BİLGİN³
Ebru YAŞAT AKSAY⁴
Gökhan AKTÜRK⁵

Giriş

Mental retardasyon(MR); yaşamın gelişim dönemlerinde karşılaştığımız, kişinin çevreyle uyumunda ve davranışlarında sapma ile birlikte giden zihinsel fonksiyonların ortalamasının anlamlı derecede altında olması şeklinde tanımlanabilir. MR derecesi; zeka katsayısı (ZK = IQ = ZB) ile saptanmakta bireyin içinde yaşadığı toplum için standartlaştırılmış testler vasıtasıyla aynı yaştaki diğer kişilerle karşılaştırılması sonucu belirlenir (1). Normal ZK değerleri ortalama 90-110 olarak kabul edilmektedir. Zihinsel beceriler toplum içerisinde en yüksekte en düşüğe süreklilik gösterdiğinden mental kapasitesinde gerilik olan grubu, normal gruptan kesin sınırlarla ayırt etmek oldukça zordur. Yine de belirli alanları kapsayan standart ve objektif ölçüm araçları olan testlerle, sayısal ölçülerle ayırım yapılmaya çalışılmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü(WHO)'nün önerdiği zeka sınıflandırmasına göre; ZK değeri 51 - 70 arası hafif düzeyde MR; 36 - 50 arası orta dere-

cede MR; 21 - 35 arası ağır derecede MR; 20'nin altı ise ileri derecede ağır MR olarak gruplandırılmaktadır.

Daha kolay bir sınıflama olarak ZK>50 hafif MR, ZK<50 ağır MR yapılabilir(2). Kimseye en az üç ay arayla yapılan iki farklı ZK testinden 70'in altında bir puan almadıkça MR tanısı konmamalıdır.

Hafif düzey MR'yi genel popülasyondan ayırt etmek oldukça zordur. Bu kişilerin zihinsel yetersizlikleri genellikle okul öncesi dönemde anne-baba ve/veya çevre tarafından fark edilmez. Daha yavaş öğrenme ve bir miktar konuşma gecikmesi gibi bir takım problemler görülebilmekle birlikte bu grubun büyük çoğunluğunun motor gelişimleri normaldir. Günlük hayattaki çoğu gereksinimlerini kendi başlarına ya da minimum destekle karşılayıp, bağımsız şekilde hayatlarını sürdürebilirler. Büyük kısmı ilköğretimi destekle tamamlayabilir (3-7).

Sınır MR ise normal zihinsel fonksiyonları zeka geriliklerinden ayıran noktada bulunan, her iki gruba benzer özellikler gösteren, ortalama ze-

¹ Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, hakankar@mersin.edu.tr

² Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, nurselbilgin@yahoo.com

³ Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, halisdokgoz@mersin.edu.tr

⁴ Arş. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, yasatebru@gmail.com

⁵ Arş. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, gokhanakturk92@gmail.com

yanlarca anlaşılıp anlaşılamayacağı” sorularının cevabı aranırken sanığın ruhsal ve mental muayenesinin de adli psikiyatrik değerlendirmenin bir parçası olması gerektiği kanaatindeyiz.

Sonuç olarak hafif mental retarde ve sınır mental kapasiteli olguların toplumda farke diledirlikleri maruz kaldıkları olaya, sanıkla arasındaki ilişkiye, sanığın mental kapasitesine, olaya maruz kalma süresi, sanıkla ne kadar zamandır birlikte olduğu gibi çok boyutta ele alınarak karar verilmesi, muhakkak adli tıp ve psikiyatri uzmanları tarafından tarafından hem mağdur hem sanık penceresinden ele alınması gereken bir konudur.

Kaynaklar

1. Shevell I.M, Swaiman F.K. Global developmental delay and mental retardation. In Swaiman F K, Ashwal S ed. Pediatric Neurology. Third edition. Philadelphia: Mosby 1999: 551-60
2. Evans BO. Mental Retardation. In: Evans BO Ed. Manual of Child Neurology. Edinburg, 1987; 149-57
3. Daily DK, Ardinger HH, Holmes GE. Identification and evaluation of mental retardation. Am Fam Physician. 2000 Feb 15;61(4):1059-67, 1070. Erratum in: Am Fam Physician 2000 Sep 1;62(5):961-3. PMID: 10706158.
4. Deciding mental retardation and mental illness in capital cases: The effects of procedure, evidence, and attitudes Psychology, Crime & Law Volume 13, 2007 - Issue 6 Pages 537-557 | Received 21 Jul 2005, Published online: 07 Dec 2007 Margaret c. Reardon,
5. PETERSILIA J. Justice for All? Offenders with Mental Retardation and the California Corrections System. The Prison Journal. 1997;77(4):358-380. doi:10.1177/0032855597077004002
6. Guan W, Cai WX, Huang FY, Wu JS. [The application of diminished criminal responsibility rating scale to mental retardation offenders]. Fa Yi Xue Za Zhi. 2009 Oct;25(5):352-4. Chinese. PMID: 20000044.
7. Wilson C, Seaman L, Nettelbeck T. Vulnerability to criminal exploitation: influence of interpersonal competence differences among people with mental retardation. J Intellect Disabil Res. 1996 Feb;40 (Pt 1):8-16. doi: 10.1111/j.1365-2788.1996.tb00597.x. PMID: 8930052.
8. Peltopuro, M., Ahonen, T., Kaartinen, J., Seppälä, H., & Närhi, V. (2014). Borderline intellectual functioning: a systematic literature review. Intellectual and developmental disabilities, 52(6), 419- 443.
9. Mikton C, Maguire H, Shakespeare T. A systematic review of the effectiveness of interventions to prevent and respond to violence against persons with disabilities. J Interpers Violence 2014;29(17):3207-26 doi: 10.1177/0886260514534530. Pubmed PMID: 24870959-11
10. Sullivan PM, Knutson JF. Maltreatment and disabilities: a population-based epidemiological study. Child Abuse Negl 2000;24(10):1257-73. Pubmed PMID: 11075694.
11. Jones L, Bellis MA, Wood S, Hughes K, McCoy E, Eckley L, Bates G, Mikton C, Shakespeare T, Officer A. Prevalance and risk of violence against children with disabilities: a systematic review and meta-analysis of observational studies. Lancet 2012;380:899-907. doi: 10.1016/S0140-6736(12)60692-8. Pubmed PMID: 22795511.,
12. Manders CE, Stoneman Z. Children with disabilities in the child protective services system: An analog study of investigation and case management. Child Abuse Negl 2009;33:229-37. doi: 10.1016/j.chiabu.2008.10.001. Pubmed PMID: 19348941.
13. Oral G, Adli Psikiyatri, Editörler Soysal Z, Çakalır C, Adli Tıp, İstanbul;1999: 1377-1573
14. Biçer Ü, Tırtıl L, Kurtaş Ö, Aker T, Adli Psikiyatri, Birinci Basamakta Adli Tıp, Editörler: Koç S, Can M, İstanbul Tabip Odası, İstanbul;2009
15. TÜRK CEZA KANUNU, Kanun Numarası: 5237, Kabul Tarihi: 20.09.2004, Yayımlandığı Resmî Gazete Tarihi: 12.10.2004 Resmî Gazete Sayısı: 25611
16. Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. Kanun Numarası: 6545, Kabul Tarihi: 18.06.2014, Yayımlandığı Resmî Gazete Tarihi: 28.06.2014, Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı: 29044
17. Şenol, Ender, et al. “Cinsel saldırı olguları için düzenlenen adli psikiyatrik raporların incelenmesi.” *The Bulletin of Legal Medicine* 21.3 (2016): 159-166.